

कै.नं. ई.हं ई.हं (ई.नं १-७०)

ई.नं.

माध्यमिक शिक्षा पाठ्यक्रम (कक्षा ९-१०)

लिम्बू

नेपाल सरकार

शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय

पाठ्यक्रम विकास केन्द्र

सानोठिमी, भक्तपुर

प्रकाशक : नेपाल सरकार
शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय
पाठ्यक्रम विकास केन्द्र
सानोठिमी, भक्तपुर

© पाठ्यक्रम विकास केन्द्र

प्रथम संस्करण : २०८०

२ कौनो देश देश (बैचो १ र ७०) बैचो, १०१०/माध्यमिक शिक्षा पाठ्यक्रम (कक्षा ९ र १०) लिम्बू, २०८०

ಹೊ.ಶಿ. ೭೭೬ ೭೭೬ (ಪುಟ ೭-೬೦)

ਡੈਟਾ/ਜੀਓ

၆. ဦးစွာ

[illegible][illegible][illegible]

४ कॅनॉन डबल डबल (डबल १ र ७०) डबल, १०१०/माध्यमिक शिक्षा पाठ्यक्रम (कक्षा १ र १०) लिम्बू, २०८०

S. ਤੇਜ਼ ਬੀਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਫ਼ਤਿਹਗੜ੍ਹ।

[illegible]

[illegible]

[illegible]

6.	ሞጃም	6. ሞላጀቴ ጅን 7. ህግ ገደብ ለገደብ ሆኖ 8. ምንጭን ምንጭን ጅን 9. ሕግጥም ሕግጥም ምንጭን ምንጭን 10. ምንጭን ምንጭን ጅን 11. ለገደብ ለገደብ ሆኖ ምንጭን ጅን ምንጭን	6. ሕግጥም ምንጭን ምንጭን 7. ምንጭን ምንጭን ምንጭን ምንጭን 8. ሕግጥም ምንጭን ምንጭን 9. ምንጭን ምንጭን ምንጭን 10. ምንጭን ምንጭን ምንጭን 11. ምንጭን ምንጭን ምንጭን ምንጭን	6. ምንጭን ምንጭን ጅን ምንጭን 7. ምንጭን ምንጭን ምንጭን ምንጭን 8. ምንጭን ምንጭን ምንጭን ምንጭን 9. ምንጭን ምንጭን ምንጭን ምንጭን 10. ምንጭን ምንጭን ምንጭን ምንጭን 11. ምንጭን ምንጭን ምንጭን ምንጭን	ጅንጭን	7
8.	ሰጥ፣ (ጅንጭን)	6. ሞላጀቴ ምንጭን ጅን 7. ህግ ገደብ ለገደብ ሆኖ 8. ምንጭን ምንጭን ምንጭን ምንጭን 9. ሕግጥም ምንጭን ምንጭን ምንጭን 10. ምንጭን ምንጭን ምንጭን ምንጭን 11. ምንጭን ምንጭን ምንጭን ምንጭን	6. ምንጭን ምንጭን ምንጭን ምንጭን 7. ምንጭን ምንጭን ምንጭን ምንጭን 8. ምንጭን ምንጭን ምንጭን ምንጭን 9. ምንጭን ምንጭን ምንጭን ምንጭን 10. ምንጭን ምንጭን ምንጭን ምንጭን 11. ምንጭን ምንጭን ምንጭን ምንጭን	6. ምንጭን ምንጭን ምንጭን ምንጭን 7. ምንጭን ምንጭን ምንጭን ምንጭን 8. ምንጭን ምንጭን ምንጭን ምንጭን 9. ምንጭን ምንጭን ምንጭን ምንጭን 10. ምንጭን ምንጭን ምንጭን ምንጭን 11. ምንጭን ምንጭን ምንጭን ምንጭን	ጅንጭን	88

		3. ལོ་ལོ་ 4. མི་འདོད་པ་ 5. འཛིན་པ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 6. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 7. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་	8. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 9. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 10. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་			
V.	གྲྭ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ (གྲྭ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་)	1. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 2. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 3. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 4. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 5. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 6. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 7. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 8. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 9. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 10. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་	1. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 2. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 3. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 4. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 5. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 6. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 7. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 8. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 9. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 10. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་	1. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 2. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 3. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 4. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 5. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 6. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 7. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 8. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 9. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 10. ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་	ལྟ་བུ་	66

6X.	ಕೆರೆ ಆಡಳಿತದ ಯೋಜನೆ (ಪ್ರಾ.ಪಂ. ಸರ್ವೆಕ್ಷನ್/ ಸಂಸ್ಥಾಪನೆ)	6. ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಿ 1. ಯೋಜನೆ ಪ್ರಗತಿ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ. 5. ಕೆ.ಸಿ.ಎಂ. ಕೆ.ಸಿ.ಎಂ. ಆಯ್ಕೆ. 10. ಸರ್ವೆಕ್ಷನ್, ಸಿದ್ಧಿ, ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ. 15. ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 16. ಆಯ್ಕೆ. 17. ಸಂಸ್ಥಾಪನೆ/ಸರ್ವೆಕ್ಷನ್ 18. ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 19. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ	6. ಕೆ.ಸಿ.ಎಂ. ಕೆ.ಸಿ.ಎಂ. ಆಯ್ಕೆ 1. ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 5. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 10. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 15. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 16. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 17. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 18. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 19. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ	6. ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 1. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 5. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 10. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 15. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 16. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 17. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 18. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 19. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ	ಯೋಜನೆ	7
6E.	ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ (ಪ್ರಾ.ಪಂ. ಸಂಸ್ಥಾಪನೆ/ಯೋಜನೆ)	6. ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 1. ಯೋಜನೆ ಪ್ರಗತಿ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ. 5. ಸರ್ವೆಕ್ಷನ್ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥಾಪನೆ 10. ಕೆ.ಸಿ.ಎಂ. ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 15. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 16. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 17. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 18. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 19. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ	6. ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 1. ಕೆ.ಸಿ.ಎಂ. ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 5. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 10. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 15. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 16. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 17. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 18. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 19. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ	6. ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 1. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 5. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 10. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 15. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 16. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 17. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 18. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ 19. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆ	ಯೋಜನೆ/ಯೋಜನೆ	66

[illegible][illegible]

३४ कॅ.नॅ. डी.डॅ डी.डॅ (डिप्लोमा इन इलेक्ट्रॉनिक्स, 10V0/माध्यमिक शिक्षा पाठ्यक्रम (कक्षा ९ र १०) लिम्बू, २०८०

[illegible]

3 ^o ደረጃ	ኢትዮጵያን የፍትሕ ሚኒስቴር	ኢትዮጵያን የፍትሕ ሚኒስቴር ወይንም ሌላ ሰነድ	ሰነዱ ዓይነት	በሰነዱ ዓይነት
፩.	የፍትሕ ሚኒስቴር	የፍትሕ ሚኒስቴር	፩	፩
፪.	የፍትሕ ሚኒስቴር	የፍትሕ ሚኒስቴር	፪	፪
፫.	(፩) የፍትሕ ሚኒስቴር	የፍትሕ ሚኒስቴር የፍትሕ ሚኒስቴር	፫	፫
		የፍትሕ ሚኒስቴር የፍትሕ ሚኒስቴር	፬	፬
		የፍትሕ ሚኒስቴር የፍትሕ ሚኒስቴር	፭	፭
		የፍትሕ ሚኒስቴር የፍትሕ ሚኒስቴር	፮	፮
		የፍትሕ ሚኒስቴር የፍትሕ ሚኒስቴር	፯	፯
		የፍትሕ ሚኒስቴር የፍትሕ ሚኒስቴር	፲	፲
	(፪) የፍትሕ ሚኒስቴር	የፍትሕ ሚኒስቴር	፲	፲
		የፍትሕ ሚኒስቴር	፲	፲
፬.	የፍትሕ ሚኒስቴር	የፍትሕ ሚኒስቴር	፭	፭
ጠቅላላ				፲፭

[illegible][illegible]

[illegible][illegible]

										1. ගෞරව සේවය
1.	ගෞරව	සේවය සේවය	6			6	6	6	1. ගෞරව සේවය	
		ගෞරව සේවය			6	6	6	1	1. ගෞරව සේවය	
S.	ගෞරව සේවය	ගෞරව සේවය	6			6	6	S	1. ගෞරව සේවය	
		ගෞරව සේවය			6	1	1	X	1. ගෞරව සේවය	

ဒ်.သီၵ

- (6) **ຂີ້ໜີຍ :** ພົມເຢຍເຮັດ ງູໂຮດ, ດັງເຮັດ ສົມເຮັດ, ໝາຍໆ ສົມເຮັດ. ງູ ຂີ້ເຮັດ ງູໂຮດ. ເຮັດເຮັດ ພາດເຮັດ ທາຍໆ ງູ ທາຍໆ ພາຍໆ. ||
- (7) **ດັງ/ດັງ :** ຂີ້ເຮັດເຮັດ ດັງ. ດັງເຮັດ ດັງ. ດັງເຮັດ ດັງ ດັງ. ເຮັດເຮັດ ພາດເຮັດ ທາຍໆ ງູ ທາຍໆ ພາຍໆ. ||
- (8) **ສົມເຮັດ :** ດັງ ດັງ ດັງ ດັງ, ດັງ ດັງ ດັງ ດັງ. ດັງ ດັງ ດັງ ດັງ/ດັງເຮັດເຮັດ ດັງເຮັດ ດັງ ດັງ. ດັງ ດັງ ດັງ ດັງ. ||
- (9) **ດັງເຮັດ :** ດັງເຮັດ, ດັງເຮັດ, ດັງເຮັດ ດັງ ດັງ ດັງເຮັດ ດັງເຮັດ ດັງເຮັດ ດັງ ດັງ. ດັງ ດັງ ດັງ ດັງ. ||

गरिएको छ । यसका साथै विषयगत विशिष्टपन र मौलिकतालाई समेटी सिकाइ सहजीकरणका विधि तथा प्रक्रिया, भाषिक सिप र शैलीका माध्यमबाट आन्तरिक २५ प्रतिशत र बाह्य ७५ प्रतिशत मूल्याङ्कनका विधि तथा प्रक्रिया उल्लेख गरी विद्यार्थी मूल्याङ्कनलाई व्यवस्थित गरिएको छ ।

२. तहगत सक्षमता

माध्यमिक शिक्षा (कक्षा ९ र १०) याकथुङ/लिम्बू विषयको अध्ययनपश्चात् विद्यार्थीमा निम्नलिखित सक्षमता हासिल हुने छन्:

१. देखेका, सुनेका, पढेका, सिकेका र अनुभव गरेका विषयवस्तुको मौखिक र लिखित अभिव्यक्ति
२. मौखिक, लिखित एवम् सञ्चार माध्यमबाट प्रसारण हुने विषयवस्तुको बोध र अभिव्यक्ति
३. पाठगत सन्दर्भको पहिचान तथा घटना, चरित्र र परिवेशको बोध र प्रस्तुति
४. सामाजिक, सांस्कृतिक तथा व्यावहारिक अभिव्यक्तिमा आधारित लेखन
५. अन्तरभाषिक र सांस्कृतिक मूल्यप्रति सचेततापूर्ण भाषिक व्यवहार प्रदर्शन
६. खोज र परियोजनालाई प्रस्तुत गर्ने भाषिक क्षमता विकास
७. प्रयोजन र परिवेशअनुसार भाषाको प्रयोग
८. याकथुङ/लिम्बू भाषाको व्यावहारिक विशेषताको पहिचान र स्तरीय रूपको प्रयोग
९. भाषिक कार्य सम्पादनमा कल्पनात्मक, अनुमानात्मक, तार्किक, अन्तरक्रियात्मक, सिर्जनात्मक र समालोचनात्मक सिपको उपयोग

३. कक्षागत सिकाइ उपलब्धि

क्र. स	सिप	सिकाइ उपलब्धि	
		कक्षा ९	कक्षा १०
१.	सुनाइ र बोलाइ	- स्वर र व्यञ्जन वर्णहरू पहिल्याई शब्दको शुद्ध र स्पष्ट उच्चारण गर्न - देखेका, सुनेका, पढेका र अनुभव गरेका विषयमा सिलसिला मिलाई मौखिक वर्णन गर्न - अरूले भनेका कुरा ध्यानपूर्वक सुनेर शिष्ट भाषामा प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न - सञ्चार माध्यमबाट प्रसारित विभिन्न सामग्री सुनी/हेरी मौखिक प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न - पाठमा प्रयुक्त शीर्षक, घटना, परिवेश, चरित्र, भावका बारेमा छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न - उद्घोषण, समाचार वाचन, वक्तृता, संवाद, छलफलमा सक्रियतापूर्वक सहभागी भई शिष्ट भाषाशैलीमा प्रस्तुति दिन र प्रस्तुत भएका विचारहरू पहिचान गरी प्रतिक्रिया दिन - श्रोताहरूको अवस्था, सामाजिक, सांस्कृतिक परिवेशअनुसार प्रस्तुतिको योजना बनाई विचार	- स्वर र व्यञ्जन वर्णहरूका विशिष्ट स्वरूप पहिल्याउन र तिनको उच्चारणगत भिन्नता पहिचान गरी शुद्ध र स्पष्ट उच्चारण गर्न - देखेका, सुनेका, पढेका र अनुभव गरेका विषयमा सिलसिला मिलाई सरल भाषामा सबैले बुझ्ने गरी मौखिक वर्णन गर्न - अरूले भनेका कुरा ध्यानपूर्वक सुन्न र पूर्णबोधसहित शिष्ट भाषामा प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न - सञ्चार माध्यमबाट प्रसारित विभिन्न सामग्री सुनी/हेरी मौखिक विचारसहित मौखिक प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न - विधागत प्रकृतिका आधारमा पाठ सुन्न र त्यसको संरचना पहिचान गर्न - पाठमा प्रयुक्त शीर्षक, घटना, परिवेश, चरित्र, भावका बारेमा तर्कसहित छलफल र प्रश्नोत्तर गर्न - उद्घोषण, समाचार वाचन, वक्तृता, संवाद, छलफलमा सक्रियतापूर्वक सहभागी भई उपयुक्त हाउभाउसहित शिष्ट भाषाशैलीमा तार्किक र विश्लेषणात्मक प्रस्तुति दिन

	प्रस्तुत गर्न ०. गति, यति, लय, अभिनय तथा बोलाइमा विषयवस्तुको सन्दर्भ ख्याल गरी मौखिक अभिव्यक्ति दिन उत्तर पहिचान गर्न १९. पाठ सुनी त्यसका आधारमा प्रश्न निर्माण गर्न ११. आफूले भन्न चाहेका विषयवस्तुलाई समाज, समुदाय, सभा, गोष्ठी र सम्मेलनमा औपचारिक रूपमा शिष्टतापूर्वक अभिव्यक्ति दिन १२. गति, लय र भाव ख्याल गरी शब्दहरूको शुद्ध र स्पष्ट उच्चारण गर्न तथा शब्दको अर्थबोध गरी वाक्य रचना गर्न १३. मौखिक अभिव्यक्तिका क्रममा सन्दर्भअनुसार उखान, टुक्का, युक्ति, निपात र अनुकरणात्मक शब्द र पारिभाषिक शब्द प्रयोग गर्न १४. विभिन्न क्षेत्रमा योगदान पुऱ्याउने राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय व्यक्तिको व्यक्तिवृत्त वर्णन गर्न १५. व्यक्ति, सन्दर्भ र परिवेशअनुरूप प्रत्यक्ष/प्रविधिमा दोहोरो सञ्चार गर्न १६. विभिन्न माध्यमबाट कथा, कविता जस्ता सामग्री सङ्कलन गरी सुनाउन १७. पाठमा प्रयुक्त शब्दको अर्थबोध गरी वाक्य	८. श्रोताहरूको अवस्था, सामाजिक, सांस्कृतिक परिवेशअनुसार प्रस्तुतिको योजना तथा परिवेशअनुसार प्रभावकारी शैलीमा विचार प्रस्तुत गर्न ०. गति, लय र भाव ख्याल गरी शब्दहरूको शुद्ध र स्पष्ट उच्चारण गर्न तथा विषयवस्तुको सन्दर्भ ख्याल गरी मौखिक अभिव्यक्ति दिन १९. पाठ सुनी त्यसका आधारमा प्रश्न निर्माण गरी उपयुक्त उत्तर पहिचान गर्न ११. आफूले भन्न चाहेका विषयवस्तुलाई समाज, समुदाय, सभा, गोष्ठी र सम्मेलनमा औपचारिकतासहित शिष्टतापूर्वक तार्किक र विश्लेषणात्मक अभिव्यक्ति दिन १२. गति, यति, लय, अभिनय तथा बोलाइ पाठको अभिप्राय ख्याल गरी सन्दर्भ मिलाएर मौखिक अभिव्यक्ति गर्न १३. प्रसङ्ग, सन्दर्भअनुसार उखान, टुक्का, युक्ति र अनुकरणात्मक शब्द, पारिभाषिक शब्द प्रयोग गर्न १४. विभिन्न क्षेत्रमा योगदान पुऱ्याउने राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय व्यक्तिको प्रभावकारी रूपमा व्यक्तिवृत्त वर्णन गर्न १५. साहित्यिक विधाका पाठ, कार्यक्रम र अन्य प्रस्तुति सुनी सन्दर्भ र परिवेशअनुरूप दोहोरो सञ्चार गर्न १६. विभिन्न माध्यमबाट स्तरअनुसारका कथा, कविता जस्ता सामग्री सङ्कलन गरी तिनलाई सामाजिक सन्देशसहित
--	--	---

		रचना गर्न १८. भाषाको प्रयोजनपरक भेदका आधारमा प्रतिक्रिया गर्न सक्ने गरी अर्थबोध गर्न ०९. पाठ तथा प्रस्तुति सुनी आफ्नै शब्दमा मुख्य मुख्य विषयवस्तु भन्न २९. विषयवस्तु, घटना, समाचार र कार्यक्रम सुनेर धारणा निर्माण, तर्क, अनुमान र तुलना गर्न २९. समूह छलफलमा सहभागी भई तार्किक विचार प्रस्तुत गर्न २२. दैनिक जीवनका घटना तथा सामाजिक, सांस्कृतिक र प्राकृतिक परिवेशको मौखिक वर्णन गर्न	प्रभावकारी रूपमा प्रस्तुत गर्न १७. पाठमा प्रयुक्त शब्दको अर्थबोध गरी अर्थ खुल्ने गरी वाक्य रचना गर्न १८. सामाजिक र सांस्कृतिक सन्दर्भ, प्रसङ्ग, वक्ताको अवस्था, अभिवृद्धि र संवेग तथा भाषाको प्रयोजनपरक भेदका आधारमा अर्थबोध गर्न सक्ने गरी प्रतिक्रिया दिन ०९. पाठ सुनेर तार्किक र समीक्षात्मक प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न २९. विषयवस्तु, घटना, समाचार र कार्यक्रम सुनेर धारणा निर्माण, तर्क, अनुमान र तुलना गरी प्रस्तुति दिन २९. समूह छलफलमा सहभागी भई तार्किक र समाधानमुखी विचार प्रस्तुत गर्न २२. दैनिक जीवनका घटना तथा सामाजिक, सांस्कृतिक र प्राकृतिक परिवेशको प्रभावकारी रूपमा मौखिक वर्णन गर्न
२.	पढाइ	१. लिखित सामग्रीलाई गति, यति, लय र हाउभाउ मिलाई शुद्ध र स्पष्टसँग सस्वर वाचन गर्न २. लिखित सामग्रीलाई सन्दर्भ र संवेग मिलाई पढ्न ३. पढाइको गति विकास गर्ने गरी मौन पठन गर्न ४. विधागत पाठमा प्रयुक्त विशिष्ट अंश पहिचान गरी भावबोध गर्न सक्ने गरी पढ्न	१. लिखित सामग्रीलाई गति, यति, लय र हाउभाउ मिलाई शुद्ध र स्पष्टसँग सस्वर वाचन गर्न २. निर्धारित समयमा लिखित सामग्रीलाई सन्दर्भ र भावअनुसार गति मिलाई पढ्न ३. पढाइको गति विकास गर्ने गरी द्रुत र मौन पठन गर्न ४. पाठमा प्रयुक्त विशिष्ट अंश पहिचान गरी व्याख्या र विश्लेषण गर्न सक्ने गरी पढ्न

	५. पाठको शीर्षक, संरचना, परिवेश, उद्देश्य तथा विषयवस्तुको अभिप्राय पहिल्याउन सक्ने गरी पढ्न ६. निर्धारित पाठ पढी सन्दर्भ र परिवेशमा आधारित भई प्रश्नोत्तर गर्न ७. पाठ पढी विषयवस्तुको सन्देश बोध गर्न ८. मुद्रित तथा विद्युतीय सामग्री रुचिपूर्वक पढी विषयवस्तु बोध गर्न ९. पाठ पढी विषयवस्तुको व्याख्या र विश्लेषण गर्न १०. व्यावहारिक लेखनका विषयवस्तु र ढाँचा बोध गर्न ११. पाठमा प्रयुक्त भावनात्मक र तार्किक पक्षको पहिचान गर्न सक्ने गरी पढ्न १२. पाठ पढी शब्दभण्डार वृद्धि गर्न १३. लिखित सामग्रीको सन्दर्भ र उद्देश्य बोध गर्ने गरी पढ्न १४. लेख्य चिह्न, हिज्जे र सङ्केतका आधारमा शुद्धसँग पढ्न १५. साहित्यिक विधाका पाठमा व्यक्त भएका सामाजिक र सांस्कृतिक सन्दर्भका बारेमा प्रतिक्रिया दिन सक्ने गरी पढ्न	५. पाठको शीर्षक, संरचना, परिवेश, उद्देश्य, सूचना तथा विषयको अभिप्राय पहिल्याउँदै तिनका बारेमा समीक्षात्मक विचार दिन सक्ने गरी पढ्न ६. निर्धारित पाठ पढी सन्दर्भ र परिवेशमा आधारित भई प्रश्नोत्तर गर्न ७. पाठको उद्देश्य पहिचान गर्ने गरी पढ्न ८. मुद्रित तथा विद्युतीय सामग्री रुचिपूर्वक पढी विषयवस्तु र आशय बोध गर्न ९. पाठ पढी विषयवस्तुको व्याख्या, विश्लेषण र समीक्षा गर्न १०. व्यावहारिक लेखनका विषयवस्तु र ढाँचा बोध गरी तिनका व्यावहारिक प्रयोजनको बोध गर्न ११. पाठमा प्रयुक्त बौद्धिक, भावनात्मक, तार्किक पक्षको पहिचान गर्न सक्ने गरी पढ्न १२. प्रयोजनअनुसार प्रस्तुत भएका पाठ पढी शब्द भण्डार वृद्धि गर्न १३. लिखित सामग्रीको प्रयोजन र सन्दर्भ पहिचान गर्न सक्ने गरी पढ्न १४. हिज्जे र लेख्य चिह्नका सङ्केतका आधारमा शुद्धसँग पढ्न १५. साहित्यिक विधाका पाठमा व्यक्त भएका सामाजिक तथा सांस्कृतिक सन्दर्भका बारेमा विश्लेषणात्मक प्रतिक्रिया दिन सक्ने गरी पढ्न
--	--	---

		१६. अनुमान, निष्कर्ष, सारांश, सन्देश र संश्लेषणको प्रयोजन व्यक्त गर्न सक्ने गरी पाठहरू पढ्न १७. सञ्चार माध्यमका समाचार/विचार बोध गर्न सक्ने गरी पढ्न १८. पाठमा प्रस्तुत मुख्य घटनालाई क्रम मिलाई अभिव्यक्त गर्न सक्ने गरी पढ्न १९. तार्किक सोचको निर्माण गर्ने गरी विभिन्न प्रकारका लिखित सामग्री पढ्न	१६. अनुमान, निष्कर्ष, सारांश, सन्देश र संश्लेषणको प्रयोजन व्यक्त गर्न सक्ने गरी पाठहरू पढ्न १७. सञ्चार माध्यमका समाचार/विचार बोध गरी तिनको सार सम्प्रेषण गर्न सक्ने गरी पढ्न १८. पाठमा प्रस्तुत मुख्य घटनालाई क्रम मिलाई अभिव्यक्त गर्न सक्ने गरी पढ्न १९. विश्लेषणात्मक तथा समालोचनात्मक सोचको निर्माण गर्ने गरी विभिन्न प्रकारका लिखित सामग्री पढ्न २०. पाठमा प्रयुक्त विशिष्ट प्रकारका गणितीय तथा तिथिमितियुक्त सूचना पत्ता लगाई तिनको तालिकीकरण गर्न सक्ने गरी पढ्न
३.	लेखाइ	१. वर्णविन्यास र लेख्य चिह्न मिलाई स्पष्टसँग लेख्न २. वाक्य सङ्गति मिलाई शुद्धसँग लेख्न ३. पदवर्ग, काल, पक्ष, भाव, कारक र विभक्ति पहिचान र प्रयोग गरी लेख्न ४. वाक्य, करण अकरण, वाच्य, प्रेरणार्थक र व्याकरणिक कोटीका आधारमा वाक्य रूपान्तरण गरी लेख्न ५. विभिन्न प्रकारका तथ्य सङ्कलन गरी सूचनात्मक लेखन गर्न	१. वर्णविन्यास र लेख्य चिह्न मिलाई स्पष्टसँग लेख्न २. वाक्य सङ्गति मिलाई शुद्धसँग लेख्न ३. पदवर्ग, काल, पक्ष, भाव, कारक र विभक्ति पहिचान र प्रयोग गरी लेख्न ४. वाक्य, करण अकरण, कथन, वाच्य, प्रेरणार्थक र व्याकरणिक कोटीका आधारमा वाक्य रूपान्तरण गरी लेख्न ५. विभिन्न प्रकारका सूचना सङ्कलन गरी संश्लेषणात्मक लेखन गर्न ६. पाठमा आधारित भई तार्किक र मौलिक प्रश्नोत्तर गर्न ७. भनेका कुरा राम्रोसँग सुनी पाठको श्रुतिलेखन गर्न र पाठको

	६. पाठमा आधारित भई प्रश्नोत्तर गर्न ७. पाठको श्रुतिलेखन र अनुलेखन गर्न ८. पाठका आधारमा विषयवस्तुको वर्णन, समीक्षा र विश्लेषण गर्न ९. कुनै पनि विषय शीर्षकमा अर्थपूर्ण, क्रमबद्ध तथा प्रभावकारी रूपमा अनुच्छेद रचना गर्न १०. देखेका, सुनेका, पढेका र अनुभव गरेका घटना र परिवेशका बारेमा सिलसिला मिलाई वर्णन गर्न ११. सूचना तथा सन्देशमूलक विषयवस्तुका बारेमा प्रतिक्रिया र प्रत्युत्तर लेख्न १२. कवितालाई व्याकरणिक पदक्रमअनुसार रूपान्तरण गरी लेख्न १३. पाठ पढेर मुख्य मुख्य विषयवस्तु टिपोट गर्न र सारांश लेख्न १४. दैनिक व्यवहारमा प्रयोग हुने निवेदन, चिठी, निमन्त्रणा, शुभकामना, बधाई तथा समवेदना तयार पार्न र विद्युतीय पत्र लेख्न १५. उपयुक्त ढाँचा र शैलीमा टिप्पणी, वक्तृता, संवाद र वादविवाद लेख्न १६. विभिन्न प्रयोजनपरक क्षेत्रका शब्द तथा	अनुलेखन गर्न ८. साहित्यिक विधा र पाठहरूको व्याख्या, विश्लेषण, सार र समीक्षा गर्न ९. कुनै पनि विषय शीर्षकमा अर्थपूर्ण र क्रमबद्ध रूपमा मौलिक अनुच्छेद रचना गर्न १०. देखेका, सुनेका, पढेका र अनुभव गरेका घटना र परिवेशका बारेमा सिलसिला मिलाएर तर्कसहित प्रभावकारी रूपमा वर्णन गर्न ११. उद्देश्यमूलक सूचना र विषयवस्तुका बारेमा प्रतिक्रिया व्यक्त गर्न, अभिलेख राख्न, वर्णन गर्न, विश्लेषण गर्न १२. कवितालाई व्याकरणिक पदक्रमअनुसार रूपान्तरण गरी लेख्न १३. पाठ पढेर मुख्य मुख्य बुँदा टिपोट गरी सारांश लेख्न १४. दैनिक व्यवहारमा प्रयोग हुने निवेदन, चिठी, सम्पादकलाई चिठी, विज्ञापन, समाचार, बधाई तथा समवेदना, शुभकामना, सूचना तयार पार्न, फाराम भर्न र विद्युतीय पत्र लेख्न १५. व्यक्तिवृत्त, अनुकरणात्मक जीवनी, यात्रा संस्मरण, वादविवाद, संवाद टिप्पणी र मनोवाद लेख्न १६. विभिन्न प्रयोजनपरक क्षेत्रका शब्द तथा प्रचलित उखान टुक्काको सन्दर्भअनुसार अर्थ स्पष्ट हुने गरी वाक्यमा प्रयोग
--	--	---

		प्रचलित उखान, टुक्काको सन्दर्भअनुसार अर्थ स्पष्ट हुने गरी वाक्यमा प्रयोग गर्न १७. लिखित अभिव्यक्तिका क्रममा भाषिक संरचनाका आधारभूत पक्ष ख्याल गरी लेख्न १८. विभिन्न विधा तथा पाठमा आधारित भई लिखित रूपमा निर्देशित, स्वतन्त्र र सिर्जनात्मक लेखन गर्न १९. सन्दर्भ पुस्तक पढेर समीक्षा गर्न २०. लिखित सामग्रीलाई सम्पादन र पुनः सम्पादन गरी लेख्न २१. विभिन्न विषयमा विवरणात्मक, वर्णनात्मक, तार्किक, विश्लेषणात्मक र समीक्षात्मक अभिव्यक्ति दिन	गर्न १७. लिखित अभिव्यक्तिका क्रममा भाषिक संरचनाका आधारभूत पक्ष ख्याल गरी लेख्न १८. विभिन्न विधा तथा भाषिक पाठमा आधारित भई लिखित रूपमा निर्देशित, स्वतन्त्र र सिर्जनात्मक लेखन गर्न १९. सन्दर्भ पुस्तक पढेर समीक्षा गर्न २०. लिखित सामग्रीलाई सम्पादन, पुनः सम्पादन र परिष्कार, पुनः परिष्कार गरी लेख्न २१. विभिन्न विषयमा विवरणात्मक, वर्णनात्मक, तार्किक, विश्लेषणात्मक, समीक्षात्मक र समालोचनात्मक अभिव्यक्ति दिन
--	--	---	---

४. (क) विषयवस्तुको क्षेत्र तथा क्रम र विस्तृतीकरण (कक्षा ९)

क्र.सं.	विधा/क्षेत्र	बोध	अभिव्यक्ति	व्याकरण र वर्णविन्यास	भाषिक प्र कार्य	कार्यघण्टा
१.	कविता (पद्य) (प्रकृतिपरक)	१. लयबद्ध पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, लय, अनुप्रास पहिचान	१. व्याकरणिक पदक्रमअनुसार गद्यमा रूपान्तरण २. विषयवस्तुमा आधारित अन्तरक्रिया ३. प्रश्नोत्तर र भाव विस्तार	१. नाम, सर्वनाम (समावेशी तथा असमावेशी पुरुषसहित), सार्वनामीकरण र विशेषण शब्दको पहिचान र प्रयोग	विनम्रता	८

		४. कविताको भावबोध ५. विषयवस्तुको अनुमान र कल्पना ६. सन्दर्भ र सन्देश बोध ७. लयको पहिचान ८. याक्थुड/लिम्बू अक्षरको पहिचान	४. भावार्थ लेखन ५. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना र प्रस्तुति ६. शब्दकोशको प्रयोग	२. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : अकारको सन्दर्भगत प्रयोग		
२.	कथा (लिम्बू सामाजिक)	१. शब्द उच्चारण र अर्थबोध २. सस्वर र मौन पठन ३. संरचना, घटना, संवाद, परिवेश र पात्र पहिचान ४. सन्देश बोध ५. सामाजिक/सांस्कृतिक विषयवस्तुको बोध ६. याक्थुड/लिम्बू अक्षरको पहिचान र प्रयोग ७. पाठमा प्रयुक्त उखान, टुक्का र अनुकरणात्मक शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. चरित्र वर्णन र तुलना २. घटनाक्रम टिपोट र मिलान ३. परिवेश वर्णन ४. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ५. तार्किक र समीक्षात्मक लेखन ६. अनुकरणात्मक कथा लेखन ७. सम्बन्धित विधा वा विषयमा आधारित स्वतन्त्र रचना लेखन	१. धातुको पहिचान र प्रयोग २. धातुको कृदन्त रूपको पहिचान ३. सकर्मक र अकर्मक क्रियाको पहिचान र प्रयोग ४. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : आकारको सन्दर्भगत प्रयोग	तुलना	९
३.	निबन्ध (घरेलु उद्योग)	२. शब्द उच्चारण र अर्थबोध १. सस्वर र द्रुत पठन ३. संरचना पहिचान ४. पाठगत सन्दर्भ र विषयवस्तु बोध ५. भाव बोध	१. प्रश्नोत्तर र व्याख्यात्मक प्रस्तुति २. समीक्षात्मक लेखन ३. विद्युतीय सञ्चार माध्यम र प्रकाशित रचनाको अध्ययनबाट विषयवस्तु र सन्देशको प्रस्तुति	१. क्रियायोगी, नामयोगी, संयोजक, निपात र विस्मयादिबोधको पहिचान र प्रयोग २. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : इकारको सन्दर्भगत प्रयोग	कामप्रतिको प्रतिबद्धता	८

		६. पाठमा प्रयुक्त प्राविधिक/पारिभाषिक शब्दको पहिचान र प्रयोग	४. वर्णनात्मक अनुच्छेद लेखन ५. बुँदा टिपोट ६. सारांश लेखन ७. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना लेखन			
४.	व्यावहारिक लेखन (निवेदन)	१. सस्वर पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, ढाँचा र शैली पहिचान ४. पाठको विषयवस्तु बोध ५. सन्देश ग्रहण ६. शुभकामना, बधाई र श्रद्धाञ्जली तथा समवेदनाको संरचना बोध ७. आगन्तुक शब्द, सिङ्गो शब्द र सङ्क्षिप्त शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. लेखन ढाँचा र शैली अनुकरण २. प्रश्नोत्तर ३. इमेल, म्यासेन्जर, टेलिफोनबाट सन्देश प्रवाह ४. शुभकामना, बधाई र श्रद्धाञ्जली तथा समवेदना लेखन ५. सन्देशमूलक स्वतन्त्र रचना	१. आगन्तुक शब्दको पहिचान र प्रयोग २. मूल र व्युत्पन्न शब्दको पहिचान र प्रयोग ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : उकारको सन्दर्भगत प्रयोग	स्वागत र आतिथ्य	६
५.	जीवनी (लिम्बू समुदाय)	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना पहिचान ४. घटनाक्रम पहिचान ५. व्यक्तित्वको पहिचान ६. पुस्तकालयीय सामग्रीबाट	१. घटनाक्रम मिलान २. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ३. व्यक्तिवृत्त लेखन ४. समीक्षात्मक लेखन ५. बुँदा टिपोट र सारांश लेखन ६. अनुकरणात्मक जीवनी लेखन	१. उपसर्गद्वारा शब्द निर्माण (आ, इ, कु, के, चि, फो?, फेन्, मेन्/मे:न्, मे, सि) २. प्रत्ययद्वारा शब्द निर्माण (पा, मा, केन्, ति/तिङ्, मेन्/मे:न्, सा) ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : एकारको सन्दर्भगत	प्रेरणा	८

		विषयवस्तु बोध ७. सन्देश बोध ८. विपरीतार्थी शब्दको पहिचान र प्रयोग	७. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना लेखन	प्रयोग		
६.	संवाद (पेवा)	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, पात्र र घटना पहिचान ४. शैली पहिचान ५. पाठको विषयवस्तु बोध ६. सन्देश ग्रहण ७. वाणिज्य/पर्यावरण क्षेत्रका शब्दको अर्थ पहिचान ८. मौलिक र आगन्तुक शब्दको पहिचान र प्रयोग ९. श्रुतिसमभिन्नार्थी शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. पाठगत परिवेशको लिखित तथा मौखिक वर्णन २. प्रश्नोत्तर, तार्किक लेखन र विषयवस्तुमा आधारित व्याख्या ३. निर्देशित संवाद लेखन ४. विषयवस्तुको चित्रात्मक प्रस्तुति ५. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. समस्त शब्दको पहिचान र प्रयोग २. द्वित्व शब्दको पहिचान र प्रयोग ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : ओकारको सन्दर्भगत प्रयोग	निष्कर्ष पहिचान	९
७.	कथा (लिम्बू लोककथा)	१. सस्वर पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, घटना, संवाद, परिवेश र पात्र पहिचान ४. प्रश्न निर्माण र उत्तर पहिचान ५. कल्पनामा आधारित अनुमान र निष्कर्ष	१. चरित्र वर्णन र तुलना २. घटनाक्रम टिपोट र मिलान ३. परिवेश वर्णन ४. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ५. सार लेखन ६. तार्किक र समीक्षात्मक लेखन ७. अनुकरणात्मक कथा लेखन	१. कालको पहिचान र प्रयोग २. सामान्य, अपूर्ण र पूर्ण पक्षको पहिचान र प्रयोग ३. अज्ञात पक्ष र अभ्यस्त पक्षको पहिचान र प्रयोग ४. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : एकार/पेच्च (शब्दको सुरु, विच र	समीक्षा	९

		६. सन्देश बोध ७. पाठमा प्रयुक्त उखान र टुक्काको पहिचान र प्रयोग	८. सम्बन्धित विधा वा विषयमा आधारित स्वतन्त्र रचना	अन्त्य)		
८.	गीति कविता (देशप्रेम)	१. शब्द उच्चारण र शब्दार्थबोध २. लयबद्ध पठन ३. संरचना पहिचान ४. प्रश्नोत्तर ५. विषयको क्रम, भाषा र अनुप्रासको पहिचान ६. पद्यांशको बोध ७. विषयवस्तुको बोध र धारणा निर्माण ८. भावबोध ९. सन्दर्भ र सन्देश बोध १०. पर्यायवाची शब्दको पहिचान र प्रयोग ११. विपरीतार्थी शब्द र समान ध्वनियुक्त शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. विषयवस्तुमा आधारित अन्तरक्रिया २. गद्यमा रूपान्तर ३. संरचनाको अनुकरणात्मक लेखन ४. भाव विस्तार ५. सन्देश लेखन ६. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. क्रियाको भाव वा अर्थको पहिचान र प्रयोग २. पदक्रम ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : क, ख, च, संवर्णसहित	स्नेह र प्रशंसा	८
९.	नियात्रा (लिम्बू भूगोल परिवेश)	१. सस्वर र द्रुत पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना पहिचान ४. सन्दर्भ बोध	१. प्रश्नोत्तर र व्याख्या २. विषयवस्तुको सार प्रस्तुत ३. समीक्षात्मक लेखन ४. निजात्मक अनुच्छेद लेखन	१. कारकको पहिचान र प्रयोग २. विभक्तिको पहिचान र प्रयोग ३. उद्देश्य र विधेय पहिचान तथा यसको विस्तार ४. वर्णविन्यासको पहिचान र	अपेक्षा र विश्वास	८

		५. पाठको विषयवस्तु बोध ६. सन्देश ग्रहण ७. प्रश्न निर्माण र उत्तर पहिचान ८. अनेकार्थी शब्दको पहिचान र प्रयोग	५. बुँदा टिपोट ६. सारांश लेखन ७. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	प्रयोग : त, थ, संवर्णसहित		
१०.	वक्तृता	१. संरचना र शैली पहिचान २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. पाठको विषयवस्तु बोध ४. तार्किक धारणा निर्माण ५. सन्देश बोध ६. प्राविधिक/पारिभाषिक शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. संवेगात्मक सचेततासहितको तर्क प्रस्तुति २. लेखन ढाँचा र शैली अनुकरण ३. प्रश्नोत्तर ४. बुँदा टिपोट ५. सम्बन्धित विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र लेखन ६. दैनिकी लेखन	१. पुरुष र वचन सङ्गति २. पुरुष र वचनका आधारमा वाक्यान्तरण ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : प, फ, संवर्णसहित	नेतृत्व	९
११.	कथा (मुन्धुम)	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, घटना, संवाद, परिवेश र पात्र पहिचान ४. सन्देश बोध ५. सामाजिक/ सांस्कृतिक विषयबोध ६. पाठमा प्रयुक्त अनुकरणात्मक शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. चरित्र वर्णन र तुलना २. घटनाक्रम टिपोट र मिलान ३. परिवेश वर्णन ४. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ५. तार्किक र समीक्षात्मक लेखन ६. अनुकरणात्मक कथा लेखन ७. सम्बन्धित विधा वा विषयमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. प्रेरणार्थक क्रिया २. सामान्य वाक्य र प्रेरणार्थक वाक्य ३. लेख्य चिह्नको पहिचान र प्रयोग (पूर्णविराम, अल्पविराम, अर्धविराम, प्रश्नवाचक, उद्गार, कोष्ठक, निर्देशक र उद्धरण चिह्न) ४. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : स, संवर्णसहित	सान्त्वना र प्रोत्साहन	९

१२.	जीवनी (अन्तर्राष्ट्रिय)	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना र घटनाक्रम पहिचान ४. व्यक्तित्व पहिचान ५. पुस्तकालयीय सामग्रीबाट विषयवस्तु बोध ६. आगन्तुक शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. घटनाक्रम मिलान २. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ३. समीक्षात्मक लेखन ४. बुँदा टिपोट र सारांश लेखन ५. व्यक्तिवृत्त लेखन ६. अनुकरणात्मक जीवनी लेखन ७. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. सरल, संयुक्त र मिश्र वाक्यको पहिचान र प्रयोग २. सङ्केतका आधारमा सरल, संयुक्त र मिश्र वाक्यमा परिवर्तन ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : मुक्फेड्	व्यक्तिवृत्त मूल्याङ्कन	८
१३.	व्यावहारिक लेखन (कार्यालयीय चिठी)	१. सस्वर पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना र शैली पहिचान ४. पाठको विषयवस्तु बोध ५. सन्देश ग्रहण ६. विद्युतीय सामग्रीबाट विषयवस्तु बोध ७. पर्यायवाची शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. ढाँचा र शैली अनुकरण निवेदन लेखन २. प्रत्युत्तर लेखन ३. प्रश्नोत्तर ४. निमन्त्रणाको नमुना लेखन ५. सूचना लेखन ६. टिप्पणी लेखन	१. वाक्य संश्लेषण र विश्लेषण २. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : पदयोग र पदवियोग	शुभेच्छा	६
१४.	निबन्ध (लिम्बू संस्कृति)	१. सस्वर पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना पहिचान ४. सन्दर्भ बोध ५. भावबोध ६. प्रश्न निर्माण र उत्तर	१. प्रश्नोत्तर र व्याख्या २. विषयवस्तुको सार प्रस्तुत ३. समीक्षात्मक लेखन ४. विद्युतीय सञ्चार माध्यम र प्रकाशित रचनाको अध्ययनबाट विषयवस्तु र	१. करण - अकरण क्रियापदको पहिचान र प्रयोग २. सङ्केतका आधारमा करण-अकरण परिवर्तन ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग: एःत्तुम् सक्	अवस्था वर्णन	७

		पहिचान ७. पाठमा प्रयुक्त प्राविधिक/पारिभाषिक शब्दको पहिचान र प्रयोग (संस्कृति) ८. युग्म शब्दको पहिचान र प्रयोग	सन्देशको प्रस्तुति ५. सूचनामूलक अनुच्छेद लेखन ६. बुँदा टिपोट ७. सारांश लेखन ८. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना			
१५.	गद्य कविता (लिम्बू समाज/श्रम)	१. लयबद्ध पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, भाषा, लय बोध ४. विषयवस्तु बोध र धारणा निर्माण ५. विषयवस्तुको अनुमान तथा कल्पना ६. शब्दार्थ, सन्दर्भ र सन्देश बोध ७. विपरीतार्थी शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. व्याकरणिक पदक्रममा रूपान्तरण २. विषयवस्तुमा आधारित छलफल ३. प्रश्नोत्तर र भाव वर्णन ४. समीक्षात्मक लेखन ५. विद्युतीय सञ्चारमा उपलब्ध कवितात्मक सामग्रीको सङ्कलन र कक्षा प्रस्तुति ६. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. कतृवाच्य र प्रतिकर्मवाच्यको पहिचान र प्रयोग २. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : केदुम्बा सक्/चुक् सक् (शब्दको विच र अन्त्य) ३. दिशाबोधक शब्दहरूको पहिचान र प्रयोग : क?ना (फेम्मा), क्तथो (थाड्मा), क?यो (युमा)	परिकल्पना	८
१६.	कथा (बाल मनोवैज्ञानिक)	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, घटना, संवाद, परिवेश र पात्र पहिचान ४. पाठसँग सम्बन्धित ज्ञान र स्मरण ५. प्रश्न निर्माण र उत्तर	१. चरित्र वर्णन र तुलना २. घटनाक्रम टिपोट र मिलान ३. परिवेश वर्णन ४. संवेगात्मक प्रस्तुतिसहित मौखिक अन्तरक्रिया ५. प्रश्नोत्तर र व्याख्या	१. वाक्यका प्रकारहरू सामान्यार्थ, आज्ञार्थ, सम्भावनार्थ, इच्छार्थ, सङ्केतार्थ पहिचान र प्रयोग २. अकर्मक क्रिया इम्/इप्स्को करण र अकरण रूपावली ३. सकर्मक क्रिया हा?-मा	सोधपुछ	८

		पहिचान ६. कल्पनामा आधारित अनुमान र निष्कर्ष ७. सन्देश बोध ८. मानवीय र मानवेत्तर पात्रको संवेग बोध ९. पाठमा प्रयुक्त टुक्का र अनुकरणात्मक शब्दको पहिचान र प्रयोग	६. सार लेखन ७. तार्किक र समीक्षात्मक लेखन ८. अनुकरणात्मक कथा लेखन ९. सम्बन्धित विधा वा विषयमा आधारित स्वतन्त्र रचना	(टोक्नु)को करण रूपावली ४. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : कुसेक् सक्		
--	--	--	---	--	--	--

(ख) विषयवस्तुको क्षेत्र तथा क्रम र विस्तृतीकरण (कक्षा १०)

क्र.सं.	विधा/क्षेत्र	बोध	अभिव्यक्ति	व्याकरण र वर्णविन्यास	भषिक प्रकार्य	कार्यघण्टा
१.	कविता (पद्य) (लिम्बू नीति चेतनामूलक)	१. लयबद्ध पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना र लय पहिचान ४. विषयवस्तुको क्रम, अनुप्रास युक्त, भाषाको बोध ५. विषयवस्तुको बोध र धारणा निर्माण ६. विषयवस्तुको अनुमान र कल्पना ७. सन्दर्भ, भाव र सन्देश बोध	१. गद्यमा रूपान्तरण २. विषयवस्तुमा आधारित छलफल ३. प्रश्नोत्तर र भाव विस्तार ४. सन्देश लेखन ५. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना र कक्षा प्रस्तुति	१. पदवर्गको पहिचान र प्रयोग २. पदवर्ग विचलन ३. योगात्मक वा दुईपदीय मुन्धुमी आद्य शब्दहरूको पहिचान र प्रयोग: इक्सादिङ् खाम्बेक्, मेन्छाम्गेन् याम्पि, मिनु तुम्भुङ्, वया पक्लुङ् ४. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : अकार (सुरु र	विनयशीलता	९

		८. उच्चार्य र लेख्य वर्ण पहिचान ९. छन्द बोध १०. पर्यायवाची शब्द र विपरीतार्थी शब्दको पहिचान र प्रयोग		बिच)		
२.	कथा (लिम्बू ऐतिहासिक)	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, घटना, संवाद, परिवेश र पात्र पहिचान ४. विषयवस्तुको बोध र सार प्रस्तुति ५. विषयवस्तुमा आधारित अनुमान र निष्कर्ष ६. प्रश्न निर्माण र उत्तर पहिचान ७. सन्देश बोध ८. शब्दकोशको प्रयोग ९. पाठमा प्रयुक्त उखान, टुक्का र अनुकरणात्मक शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. चरित्र वर्णन र तुलना २. घटनाक्रम टिपोट र मिलान ३. परिवेश वर्णन ४. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ५. सार लेखन ६. तार्किक र समीक्षात्मक लेखन ७. अनुकरणात्मक कथा लेखन ८. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. धातुको पहिचान र प्रयोग २. धातुको कृदन्त रूपको पहिचान ३. सकर्मक र अकर्मक क्रियाको पहिचान र प्रयोग	आज्ञा वा आदेश	९
३.	वस्तुपरक निबन्ध (ओखतीमुलो/ परम्परागत ज्ञान)	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना पहिचान	१. प्रश्नोत्तर र व्याख्या २. विषयवस्तुको सार प्रस्तुत	१. उपसर्गद्वारा शब्द निर्माण (ओ, खा, तड्, ना, पाङ् माङ्, लिङ्, साम्, सिङ्,	कारण र प्रभाव	८

		४. प्रश्न निर्माण र उत्तर पहिचान ५. सन्दर्भ बोध ६. पाठको विषयवस्तु र सन्देश बोध ७. पाठमा प्रयुक्त प्राविधिक/ पारिभाषिक शब्दको पहिचान र प्रयोग (चिकित्सा)	३. समीक्षात्मक लेखन ४. विद्युतीय सञ्चार माध्यम र प्रकाशित रचनाका अध्ययनबाट विषयवस्तुको प्रस्तुति ५. वस्तुपरक अनुच्छेद लेखन ६. बुँदा टिपोट ७. सारांश लेखन ८. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	हाइ) २. प्रत्ययद्वारा शब्द निर्माण (खुइ, तेन्, थुइ, ना, पुक, पुइ, माइ, यो, लुइ, सेन्, सिइ, सुम्) ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : इकार (शब्दको सुरु, बिच र अन्त्य)		
४.	मनोवाद	१. सस्वर पठन र संवेगात्मक प्रस्तुति २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना र शैली पहिचान ४. घटना पहिचान र प्रयोग ५. पाठको विषयवस्तु बोध ६. सन्देश बोध ७. लघुतावाची शब्द र समूहवाचक शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. लेखन ढाँचा र शैली अनुकरण २. प्रश्नोत्तर ३. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र लेखन	१. समास र विग्रहको पहिचान र प्रयोग २. द्वित्व शब्दको पहिचान र प्रयोग ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : उकार (शब्दको सुरु, बिच र अन्त्य)	अनुभूति	७

५.	जीवनी (लिम्बू समुदाय)	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना पहिचान ४. घटनाक्रम पहिचान ५. व्यक्तिवृत्त बोध ६. पुस्तकालयीय सामग्रीबाट थप विषयवस्तु बोध ७. लक्ष्य निर्धारण ८. सन्देश बोध ९. सिङ्गो शब्द र सङ्क्षिप्त शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. घटनाक्रम टिपोट २. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ३. समीक्षात्मक लेखन ४. बुँदा टिपोट ५. सारांश लेखन ६. सार लेखन ७. व्यक्तिवृत्त लेखन ८. अनुकरणात्मक जीवनी लेखन ९. पाठक प्रतिक्रिया १०. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. कारकको पहिचान र प्रयोग २. विभक्तिको पहिचान र प्रयोग ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : एकार (शब्दको सुरु, विच र अन्त्य)	अभिप्रेरणा	७
६.	वादविवाद	१. सस्वर पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना पहिचान ४. पाठको विषयवस्तुका आधारमा अनुमान ५. सार पहिचान ६. श्रुतिसमभिन्नार्थी शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. विषयवस्तुमा आधारित अन्तरक्रिया २. तार्किक अभिव्यक्तिको बुँदा टिपोट ३. विषयवस्तुको खण्डनमण्डन ४. छलफल र प्रश्नोत्तर ५. ढाँचा र शैली अनुकरण गरी वादविवाद लेखन	१. कालको पहिचान र प्रयोग २. सामान्य, अपूर्ण र पूर्ण पक्षको पहिचान र प्रयोग ३. अज्ञात पक्ष र अभ्यस्त पक्षको पहिचान र प्रयोग ४. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : ओकार (शब्दको सुरु, विच र अन्त्य)	सम्प्रेषण	७

			६. निर्धारित शीर्षकमा वादविवाद लेखन ७. उद्घोषणको ढाँचा पहिचान र लेखन			
७.	कथा (मनोवैज्ञानिक)	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, घटना, परिवेशको पहिचान ४. पात्र पहिचान र तुलना ५. विषयवस्तुको बोध र सार प्रस्तुति ६. विषयवस्तुमा आधारित अनुमान र निष्कर्ष ७. सन्देश बोध ८. कथामा प्रयुक्त अनुकरणात्मक शब्दको पहिचान र प्रयोग ९. अनेकार्थी शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. घटनाक्रम टिपोट २. चरित्रको मानसिक अवस्थाको वर्णन र तुलना ३. पाठगत परिवेश वर्णन ४. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ५. सार लेखन ६. तार्किक र समीक्षात्मक लेखन ७. अनुकरणात्मक कथा लेखन ८. सम्बन्धित विधा वा विषयमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. क्रियाको भावको पहिचान र प्रयोग २. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : एकार/पेच्च (शब्दको सुरु, विच र अन्त्य)	उत्सुक्ता	९
८.	गीति कविता (श्रम/ लिम्बू संस्कृति)	१. लयबद्ध पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना पहिचान ४. गीति कविताको लयबोध	१. विषयवस्तुमा आधारित अन्तरक्रिया २. प्रश्नोत्तर र भाव वर्णन ३. तार्किक तथा	१. उद्देश्य र विधेय पहिचान तथा यसको विस्तार २. सरल र जटिल (संयुक्त र मिश्र) वाक्यको पहिचान ३. सरल, संयुक्त र मिश्र	सम्मान	९

		५. विषयवस्तुको बोध र धारणा निर्माण ६. गीति कविताको भावबोध ७. सन्दर्भ र सन्देश बोध ८. प्रश्ननिर्माण र उत्तर पहिचान ९. गीत र गजलको संरचना बोध १०. समान ध्वनि र समान संरचनायुक्त शब्दको पहिचान र प्रयोग	समीक्षात्मक लेखन ४. गीति कविता सङ्कलन र प्रस्तुति ५. संरचनाको अनुकरण ६. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	वाक्यको वाक्यान्तरण ४. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : क, ख, संवर्णसहित		
९.	आत्मपरक निबन्ध (पर्यटन)	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना पहिचान ४. सन्दर्भ बोध ५. पाठको विषयवस्तु बोध ६. सन्देश बोध ७. पुस्तकालयीय सामग्रीबाट थप विषयवस्तु बोध ८. पाठमा प्रयुक्त प्राविधिक/पारिभाषिक शब्दको पहिचान र प्रयोग (कानून/शिक्षा)	१. प्रश्नोत्तर र व्याख्या २. विद्युतीय सञ्चार माध्यम र प्रकाशित रचनाको अध्ययनबाट विषयवस्तु र सन्देशको प्रस्तुति ३. निजात्मक अनुच्छेद लेखन ४. बुँदा टिपोट ५. सारांश लेखन ६. समीक्षात्मक लेखन ७. सम्बन्धित विधा वा विषयवस्तुमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. वाच्य (कर्तृ, प्रतिकर्म) को पहिचान र प्रयोग २. वाच्य परिवर्तन ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : च, त, थ, संवर्णसहित	दृष्टिकोण	८

१०.	व्यावहारिक लेखन (व्यावसायिक चिठी)	१. सस्वर पठन र विषयवस्तु बोध २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, ढाँचा र शैली पहिचान ४. सन्देश बोध ५. मौलिक शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. व्यावसायिक पत्रको ढाँचा र शैली अनुकरण २. प्रत्युत्तर लेखन ३. विद्युतीय पत्रमार्फत सन्देश प्रवाह ४. निर्देशित पत्र रचना अभ्यास ५. सम्पादकलाई चिठी लेखन ६. समाचार लेखन र प्रस्तुति ७. घटना टिपोट र रिपोर्टिङ	१. करण - अकरण क्रियापदको पहिचान र प्रयोग २. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : प, फ, संवर्णसहित	आह्वान	६
११.	कथा (मुन्धुम)	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, घटना, परिवेशको पहिचान ४. पात्र पहिचान र तुलना ५. विषयवस्तुको बोध र सार प्रस्तुति ६. विषयवस्तुमा आधारित अनुमान र निष्कर्ष ७. सन्देश बोध	१. घटनाक्रम टिपोट २. चरित्र वर्णन र तुलना ३. परिवेश वर्णन ४. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ५. सार लेखन ६. तार्किक र समीक्षात्मक लेखन ७. अनुकरणात्मक कथा लेखन ८. सम्बन्धित विधा वा	१. नाम धातुको पहिचान र प्रयोग २. सामान्य वाक्य र प्रेरणार्थक वाक्यको पहिचान र प्रयोग ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : स, संवर्णसहित	सम्भावना	९

		८. उखान र टुक्काको पहिचान र प्रयोग ९. अन्य कथाको समीक्षा	विषयमा आधारित स्वतन्त्र रचना ९. अन्य कथाको समीक्षा			
१२.	जीवनी (अन्तर्राष्ट्रिय)	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना पहिचान ४. घटनाक्रम पहिचान ५. व्यक्तिवृत्त बोध ६. पुस्तकालयीय सामग्रीबाट थप विषयवस्तु बोध ७. लक्ष्य निर्धारण ८. सन्देश बोध ९. आगन्तुक शब्दको पहिचान र प्रयोग	१. घटनाक्रम टिपोट २. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ३. समीक्षात्मक लेखन ४. प्रेरणा प्रस्तुति ५. बुँदा टिपोट ६. सारांश लेखन ७. व्यक्तिवृत्त लेखन ८. अनुकरणात्मक जीवनी लेखन ९. खोज तथा परियोजनामा आधारित जीवनी लेखन	१. प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष कथनको पहिचान र प्रयोग २. उक्ति परिवर्तन ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : मुक्फेइ र एःक्तुम् सक्	उत्साह	७
१३.	निबन्ध (लिम्बू हास्यव्यङ्ग्य)	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना पहिचान ४. पाठको विषयवस्तु बोध ५. सन्दर्भ र सन्देश बोध ६. प्रश्न निर्माण र उत्तर पहिचान ७. पाठमा प्रयुक्त हास्यव्यङ्ग्य	१. विषयवस्तुको पहिचान २. विषयवस्तुको सार प्रस्तुति ३. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ४. समीक्षात्मक लेखन ५. विद्युतीय सञ्चार माध्यम र प्रकाशित रचनाको अध्ययनबाट विषयवस्तु	१. पदसङ्गति (वचन र पुरुष) को पहिचान र प्रयोग २. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : पदयोग	व्यङ्ग्य	८

		धारणा निर्माण ६. विषयवस्तुको अनुमान र कल्पना ७. शब्दार्थ, सन्दर्भ र सन्देश बोध ८. प्रकृतिपरक विषयवस्तुको भावबोध ९. युग्म शब्दको पहिचान र प्रयोग	४. सन्देश लेखन ५. प्रश्नोत्तर र व्याख्या अनुकरणत्मक कविता लेखन ६. सम्बन्धित विधा र शैलीमा स्वतन्त्र रचना तथा प्रस्तुति			
१६.	कथा (लिम्बू सामाजिक)	१. सस्वर र मौन पठन २. शब्द उच्चारण र अर्थबोध ३. संरचना, घटना, परिवेश र पात्र पहिचान ४. विषयवस्तुमा आधारित अनुमान र निष्कर्ष ५. सन्देश बोध ६. प्रश्न निर्माण र उत्तर पहिचान ७. पाठमा प्रयुक्त उखान टुक्का पहिचान र प्रयोग	१. घटनाक्रम टिपोट २. चरित्र वर्णन र तुलना ३. परिवेश वर्णन ४. प्रश्नोत्तर र व्याख्या ५. सार लेखन ६. तार्किक र समीक्षात्मक लेखन ७. अनुकरणात्मक कथा लेखन ८. सम्बन्धित विधा वा विषयमा आधारित स्वतन्त्र रचना	१. वाक्य संश्लेषण र विश्लेषण २. लेख्य चिह्नको पहिचान र प्रयोग (पूर्णविराम, अल्पविराम, अर्धविराम, प्रश्नवाचक, उद्गार, कोष्ठक, निर्देश, उद्धरण चिह्न, विकल्पबोधक) ३. वर्णविन्यासको पहिचान र प्रयोग : कुसेक् सक्	समस्या समाधान	९

लेखाइ सिपअन्तर्गत अनुलेखन, श्रुतिलेखन, अनुभव वर्णन, वस्तु तथा घटनाको वर्णन, यात्रा वर्णन, प्रश्नोत्तर लेखन, बुँदा टिपोट, भाव विस्तार वा व्याख्या, सारांश लेखन, अनुच्छेद लेखन, निबन्ध लेखन, प्रतिवेदन लेखन, संवाद लेखन, विभिन्न विषय क्षेत्रका व्यावहारिक लेखन र विभिन्न विधामा सिर्जनात्मक लेखनलगायतका क्रियाकलाप गराउनुपर्दछ ।

(ख) विधाका माध्यमबाट सिपहरूको शिक्षण

(अ) कथा : कथा शिक्षणको उद्देश्य विद्यार्थीहरूमा कथनात्मक अभिव्यक्ति सिपको विकास गर्नु हो । आख्यानात्मक पाठ भाषा शिक्षणका साधन हुन् । याक्थुङ/लिम्बू भाषा पाठ्यक्रममा यिनलाई सुनाइ, बोलाइ, पढाइ र लेखाइका माध्यमका रूपमा राखिएको छ । आख्यानात्मक पाठको शिक्षणमा कथाश्रवण, कथाकथन, संरचना पहिचान, कथा निर्माण, सस्वर तथा मौन पठन, संरचना पहिचान, पठन बोध, प्रश्नोत्तर, चरित्र चित्रण र पात्र तुलना, बुँदा टिपोट, व्याख्या, सारांश, घटनाक्रम मिलान, कथा सार, नयाँ शब्दको उच्चारण, अर्थ बोध र प्रयोग, अनुलेखन, श्रुति लेखन र सिर्जनात्मक लेखन जस्ता क्रियाकलाप गराउनुपर्दछ ।

(आ) कविता : लयबद्ध पाठको मुख्य प्रयोजन लयबोध, भावबोध, उच्चारण सिपको विकास गराउनु हो । यसमा लययुक्त सस्वरवाचन, संरचना पहिचान, भाव पहिचान, प्रश्नोत्तर, सारांश, भावार्थ, गद्य रूपान्तरण, प्रश्न निर्माण, सन्देश ग्रहण, अर्थबोध र प्रयोग एवम् भाव विस्तारसँग सम्बन्धित क्रियाकलाप गराउनुपर्छ । आवश्यकतानुसार विद्यार्थीलाई अनुकरणात्मक र सिर्जनात्मक लेखनतर्फ अनुरागी बनाउनुपर्छ ।

(इ) जीवनी : जीवनी शिक्षणको मुख्य प्रयोजन भाषाको मौखिक तथा लिखित बोध तथा अभिव्यक्ति क्षमताको विकास गराउनु हो । व्यक्तिवृत्त वर्णन गर्ने सिपको विकास गराई सस्वर तथा मौन पठन, पठन बोध, प्रश्नोत्तर, बुँदा टिपोट, व्याख्या, सारांश, घटनाक्रम मिलान, नयाँ शब्दको उच्चारण, अर्थ बोध र प्रयोग, अनुलेखन, श्रुति लेखन, अनुकरणत्मक र स्वतन्त्र लेखन जस्ता क्रियाकलाप गराउनुपर्छ ।

(ई) निबन्ध : निबन्ध शिक्षणको मुख्य उद्देश्य विद्यार्थीमा गद्यात्मक अभिव्यक्ति बोध क्षमता र गद्यात्मक लिखित अभिव्यक्ति क्षमता विकास गर्नु हो । निबन्धमा आधारित भएर भाषिक सिप विकासको अभ्यास गराउँदा सस्वर तथा मौन पठन, संरचना पहिचान, पठन बोध, प्रश्नोत्तर, छलफल र व्याख्या आदिको

उपयोग गर्नुपर्छ । यसका साथै बुँदा टिपोट, व्याख्या, सारांश, प्रश्न निर्माण, शब्दको उच्चारण, अर्थबोध र प्रयोग, अनुलेखन, श्रुतिलेखन र स्वतन्त्र लेखन जस्ता क्रियाकलाप गराउनुपर्छ ।

(उ) **रूपक** : रूपक विधाका पाठ शिक्षणको मुख्य प्रयोजन कथ्य अभिव्यक्ति क्षमता विकास गराउनु हो । यसको शिक्षण गर्दा निर्दिष्ट संवाद, वादविवाद, वक्तृतालाई परिस्थिति, पात्र र भावानुकूल वाचन अभिनय र भूमिका निर्वाहको अभ्यास गराउनुपर्छ । कथ्य अभिव्यक्ति क्षमताका मूल घटक हाउभाउ, स्वरको आरोह अवरोह, आघात, गति, यतिको ख्याल गर्नुपर्छ । यस्ता पाठको अभ्यास गराउँदा सस्वर तथा मौन पठन, संरचना पहिचान, शब्दको उच्चारण, अर्थबोध र प्रयोग, प्रश्न निर्माण, प्रश्नोत्तर, कुराकानी, भाव पहिचान, संवादपूर्ति, श्रुति लेखन र स्वतन्त्र लेखन, संवाद, वादविवाद, वक्तृताको अनुकरण लेखन जस्ता क्रियाकलाप गराउनुपर्छ ।

(ऊ) **व्यावहारिक लेखन** : व्यावहारिक लेखन लेख्य क्रियाकलाप भएकाले यसअन्तर्गत चिठी, निवेदन, निमन्त्रणा, विज्ञापन, समवेदना, बधाई, भरपाई आदि लेखनको अभ्यास गराउनुपर्छ । व्यवहारिक लेखनको शिक्षण गर्दा दिइएको व्यावहारिक लेखनलाई नमुनाका रूपमा उपयोग गरी तिनको संरचना, ढाँचा र शैलीसमेतको अभ्यास गराउनुपर्छ । यसका साथै प्रश्न निर्माण, शब्दको उच्चारण, अर्थबोध र प्रयोग, प्रत्युत्तर लेखन, अनुकरण र स्वतन्त्र व्यावहारिक लेखन जस्ता क्रियाकलाप गराउनुपर्छ ।

(ऋ) **व्याकरण र वर्णविन्यास** : व्याकरण र वर्णविन्यास शिक्षणको मुख्य प्रयोजन बालबालिकालाई भाषाको शुद्ध प्रयोगप्रति अभिप्रेरित गराउनु हो । व्याकरण र वर्णविन्यासलाई पाठसँग जोडेर सहजीकरण क्रियाकलाप गराउनुपर्दछ । उदाहरण र प्रयोगका आधारमा सम्बद्ध पाठभित्रैबाट नियमको खोजी गर्ने उत्सुक्ता जगाउनुपर्छ । व्याकरण, वर्णविन्यास र लेख्य चिह्नको सिकाइ सहजीकरण गर्दा रचना र प्रयोगका माध्यमबाट गर्नु उपयुक्त हुन्छ । भाषा सदैव सन्दर्भमा मात्र सार्थक हुने र सन्दर्भ रचना, पाठ वा सङ्कथनबाट मात्र प्रस्तुत हुने हुँदा उपयुक्त किसिमका व्याकरण र वर्णविन्यासलाई स्वतन्त्र रूपमा नभई पाठ वा रचनाका आधारमा शिक्षण र सोही आधारमा मूल्याङ्कन गर्नुपर्छ ।

(ए) **शब्दभण्डार** : भाषाको महत्त्वपूर्ण घटक शब्दभण्डार हो । यसअन्तर्गत शब्द उच्चारण, अर्थबोध र प्रयोगसँग सान्दर्भिक क्रियाकलाप गराउनुपर्छ । पाठमा प्रयुक्त शब्दलाई केन्द्रबिन्दु मानी विभिन्न विषयक्षेत्रका शब्दभण्डारको विकास गराउने दृष्टिकोण यसमा राखिएको छ ।

६. विद्यार्थी मूल्याङ्कन प्रक्रिया

भाषा सिकाइका क्रममा विद्यार्थीले प्राप्त गरेका ज्ञान, सिप, अभिवृत्ति, मूल्य र व्यवहारको निरन्तर परीक्षण गरिने प्रक्रिया नै भाषिक मूल्याङ्कन हो । पाठ्यक्रमले निर्दिष्ट गरेका सिकाइ उपलब्धि हासिल भए वा भएनन् भनी लेखाजोखा गर्न मूल्याङ्कन गरिन्छ । भाषिक मूल्याङ्कनले मूलतः विद्यार्थीको भाषिक सिप, भाषिक संरचना र शब्दभण्डारको सिकाइ उपलब्धिको स्तरलाई देखाउँछ । मूल्याङ्कन गर्दा आन्तरिक र बाह्य दुवै प्रक्रिया अवलम्बन गरी विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिको परीक्षण गर्नुपर्छ ।

आन्तरिक मूल्याङ्कन सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियाका क्रममा उपयोग गरिने मूल्याङ्कन हो । यसको मुख्य प्रयोजन सिकाइ सहजीकरणका क्रममा विद्यार्थीका सिकाइ समस्या पहिचान गरेर सिकाइमा सुधार ल्याई निरन्तर पृष्ठपोषण प्राप्त गर्नु पनि हो । आन्तरिक मूल्याङ्कनमा विद्यार्थीको दैनिक उपस्थिति, कक्षाकार्य, व्यक्तिगत तथा समूहकार्य, सिर्जनात्मक कार्य, परियोजना कार्य जस्ता मूल्याङ्कनका आधारलाई प्रयोग गर्नुपर्छ । सुनाइ र बोलाइ सिपअन्तर्गत श्रुतिबोध र श्रुतिलेखन, सुनाइका आधारमा प्रश्नोत्तर, विषयवस्तु वा चित्र वर्णन, कथाकथन, घटना, पात्र र परिवेशको वर्णन, भाषिक प्रकार्यमा आधारित संवाद तथा पढाइ सिपअन्तर्गत सस्वरवाचन जस्ता सिपसम्बद्ध क्रियाकलाप गराउनुपर्छ । त्यसैगरी अभिभावक सम्पर्क, घटनावृत्त अभिलेख, विद्युतीय सञ्चार माध्यमबाट उपयुक्त सामग्रीको सङ्कलन र प्रस्तुतीकरण जस्ता माध्यम उपयोग गर्नुपर्छ । यसबाट प्राप्त नतिजालाई अभिलेखीकरण गरी अभिभावकसँगसमेत विद्यार्थीका प्रगतिका बारेमा अन्तरक्रिया गरिनुपर्छ ।

आन्तरिक मूल्याङ्कनपछि गरिने मूल्याङ्कन बाह्य मूल्याङ्कन हो । प्रत्येक शैक्षिक सत्रको अन्त्यमा अन्तिम परीक्षामार्फत बाह्य मूल्याङ्कन गर्नुपर्छ । बाह्य मूल्याङ्कनबाट विद्यार्थीको पढाइ र लेखाइ सिपको उपलब्धि स्तर निर्धारण गरी कक्षोन्नतिका बारेमा निर्णय लिइन्छ । बाह्य मूल्याङ्कनको मूल आधार आन्तरिक मूल्याङ्कनको नतिजा र बाह्य मूल्याङ्कनको योग हो । यस योगले नै विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिको अन्तिम स्तर निर्धारण गर्छ । यसका लागि आन्तरिक मूल्याङ्कनबाट २५ प्रतिशत र बाह्य मूल्याङ्कनबाट ७५ प्रतिशत अङ्कभार निर्धारण गरिएको छ । आन्तरिक मूल्याङ्कनका लागि छुट्याइएको अङ्कभारको विस्तृतीकरण निम्नानुसार छ :

(अ) आन्तरिक मूल्याङ्कन

आन्तरिक मूल्याङ्कनको २५ प्रतिशत अङ्क भार आन्तरिक मूल्याङ्कनका रूपमा समावेश गरिने छ । आन्तरिक मूल्याङ्कनलाई अभिलेखीकरण गर्नुपर्छ । प्रत्येक विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिकालाई अद्यावधिक गरी व्यवस्थापन गर्नुपर्छ । निम्नलिखित पक्षमा तोकिएअनुसारको भारको अङ्क आन्तरिक मूल्याङ्कनका रूपमा समावेश गरिने छ :

आन्तरिक मूल्याङ्कनका आधार

क्र.स	मूल्याङ्कनका क्षेत्र	मूल्याङ्कनका क्षेत्रको विस्तृतीकरण	अङ्कभार	जम्मा अङ्कभार
१.	उपस्थिति र कक्षा सहभागिता	उपस्थिति	१	३
		कक्षा सहभागिता	२	
२.	(क) सुनाइ, बोलाइ र पढाइ	निर्दिष्ट विषयवस्तुमा आधारित श्रुतिलेखन	२	१६
		पाठ्यसामग्री सुनाइका आधारमा प्रश्नोत्तर	२	
		सान्दर्भिक विषयवस्तु वा चित्रको मौखिक प्रतिक्रिया तथा वर्णन	२	
		कथाकथन, घटना, पात्र र परिवेशको वर्णन	२	
		भाषिक प्रकायमा आधारित संवाद, मौखिक वर्णन र प्रतिक्रिया	२	
		सस्वरवाचन	२	
	(ख) सिर्जनात्मक कार्य र परियोजना कार्य तथा प्रस्तुति	सिर्जनात्मक कार्य	२	
		परियोजना कार्य र प्रस्तुति	२	
३.	त्रैमासिक परीक्षा	त्रैमासिक परीक्षा	६	६
जम्मा				२५

१. सहभागिताको मूल्याङ्कन

सहभागिताबापतको ३ अङ्कभारलाई विद्यार्थीको हाजिरी/उपस्थिति र सिकाइ क्रियाकलापमा सहभागिता तथा सक्रियताको आधारमा मूल्याङ्कन गर्नुपर्छ। सहभागिता बापतको ३ अङ्कभारअन्तर्गत हाजिरी/उपस्थितिबापत १ अङ्कभार र सिकाइ क्रियाकलापमा सहभागिता र सक्रियताबापत २ अङ्कभारमा रुब्रिक्सको आधारमा मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ। सहभागिता बापत मूल्याङ्कन गर्दा निम्न रुब्रिक्सको प्रयोग गर्न सकिने छ।

सहभागिता (उपस्थिति र सिकाइमा सक्रियता र सहभागिता) : ३ अङ्कभार

१. सहभागिता (उपस्थिति र सिकाइमा सक्रियता र सहभागिता) : ३ अङ्कभार					
क्षेत्र	आधार	व्याख्या	मापन केल	अङ्कभार वितरण	प्राप्ताङ्क
१.	उपस्थिति	९० प्रतिशत र सो भन्दा भन्दा बढी उपस्थिति भएमा	सर्वोत्कृष्ट	१	
		८५ प्रतिशत र सो भन्दा बढी तर ९० प्रतिशतभन्दा कम उपस्थिति भएमा	उत्कृष्ट	०.७५	
		८० प्रतिशत र सो भन्दा बढी तर ८५ प्रतिशतभन्दा कम उपस्थिति भएमा	मध्यम	०.५०	
		७५ प्रतिशत र सो भन्दा बढी तर ८० प्रतिशतभन्दा कम उपस्थिति भएमा	सामान्य	०.२५	
२.	सिकाइमा सक्रियता र सहभागिता	सिकाइमा जिज्ञासा राखेमा, समूह छलफल र अन्तर्क्रियामा सक्रियतापूर्वक भाग लिएमा, आफ्ना विचार निर्बाध र स्वतन्त्र रूपमा प्रस्तुत गरेमा, दिइएका सम्पूर्ण कार्य स्वयम्ले पूरा गरेमा	सर्वोत्कृष्ट	२	
		सिकाइमा जिज्ञासा राखेमा, समूह छलफल र अन्तर्क्रियामा कम सक्रियतापूर्वक भाग लिएमा, आफ्ना विचार स्वतन्त्र रूपमा प्रस्तुत गरेमा, दिइएका अधिकांश कार्य पूरा गरेमा	उत्कृष्ट	१.५	

		सिकाइमा कम जिज्ञासा राखेमा, समूह छलफल र अन्तर्क्रियामा निर्देशनअनुसार भाग लिएमा, आफ्ना विचार आंशिक रूपमा मात्र प्रस्तुत गरेमा, दिइएका कार्य आधा मात्र पूरा गरेमा	मध्यम	१	
		सिकाइप्रति उदासीन रहेमा, समूह छलफल र अन्तर्क्रियामा सक्रियता नदेखाएमा, आफ्ना विचार प्रस्तुत गर्न साथी वा शिक्षकको सहयोग चाहिएमा, अरूको सहयोगमा दिइएका कार्य पूरा गरेमा	सामान्य	०.५	
जम्मा प्राप्ताङ्क					

२. (क) सुनाइ, बोलाइ र पढाइ भाषिक सिपको मूल्याङ्कन (१२ अङ्कभार)

आन्तरिक मूल्याङ्कनका क्रममा सुनाइ र बोलाइ, सुनाइ र लेखाइ, चित्र र विषयवस्तुमा आधारित बोलाइ, पढाइ सिपसम्बद्ध क्रियाकलाप गराउनुपर्छ । सुनाइ सिपको ४ अङ्कभारलाई विषयवस्तुमा आधारित श्रुतिलेखनवापत् २ अङ्क र पाठ्यसामग्री सुनाइमा आधारित मौखिक प्रश्नोत्तरवापत् २ अङ्कमा विभाजन गरी रुब्रिक्सका आधारमा मूल्याङ्कन गर्नुपर्छ । बोलाइ सिपको ६ अङ्कभारलाई सान्दर्भिक विषयवस्तु वा चित्रको मौखिक प्रतिक्रिया तथा वर्णनवापत् २ अङ्क, कथाकथन (विषयवस्तु, घटना, पात्र, परिवेश, सन्देश) वापत् २ अङ्क र भाषिक प्रकार्यमा आधारित प्रस्तुतिवापत् २ अङ्कमा विभाजन गरी रुब्रिक्सका आधारमा मूल्याङ्कन गर्नुपर्छ । पढाइ सिपको २ अङ्कभारलाई कुनै पत्रपत्रिका वा कुनै लिखित सामग्रीबाट १५० शब्दसम्मको गद्यांश वा पद्यांश दिएर गति, यति, लय मिलाएर भावानुकूल सस्वरवाचन गर्न लगाई रुब्रिक्सका आधारमा मूल्याङ्कन गर्नुपर्छ तर रुब्रिक्समा उल्लेखित पक्षलाई समेटी निर्दिष्ट कार्य गरे तापनि त्यसको गुणस्तर पक्ष कमजोर लागेमा शिक्षकले स्वविवेक प्रयोग गर्नुपर्ने छ । प्रत्येक पाठ सिकाइ सहजीकरणका क्रममा सुनाइ, बोलाइ, पढाइसम्बद्ध मूल्याङ्कन गर्न सकिने छ ।

सुनाइ, बोलाइ र पढाइ				
अङ्कभार १२				
मूल्याङ्कनका आधार	परीक्षणीय पक्ष	व्याख्या	मापन स्केल	अङ्क वितरण
निर्दिष्ट विषयवस्तुमा आधारित श्रुतिलेखन	१०० शब्दसम्मको कुनै (दृष्टांश) अनुच्छेद श्रुतिलेखन गर्न लगाउने	१०० शब्दसम्मको कुनै (दृष्टांश) अनुच्छेद श्रुतिलेखन गर्दा वर्णविन्यास र लेख्य चिह्नमा ५ ओटा वा सोभन्दा कम त्रुटि गरेमा	सर्वोत्कृष्ट	२
		१०० शब्दसम्मको कुनै (दृष्टांश) अनुच्छेद श्रुतिलेखन गर्दा वर्णविन्यास र लेख्य चिह्नमा १० ओटा वा सोभन्दा कम त्रुटि गरेमा	उत्कृष्ट	१.५
		१०० शब्दसम्मको कुनै (दृष्टांश) अनुच्छेद श्रुतिलेखन गर्दा वर्णविन्यास र लेख्य चिह्नमा १५ ओटा वा सोभन्दा कम त्रुटि गरेमा	मध्यम	१
		१०० शब्दसम्मको कुनै (दृष्टांश) अनुच्छेद श्रुतिलेखन गर्दा वर्णविन्यास र लेख्य चिह्नमा १५ ओटाभन्दा बढी त्रुटि गरेमा	सामान्य	०.५
पाठ्यसामग्री सुनाइका आधारमा प्रश्नोत्तर	पाठ्यपुस्तकका सुनाइ पाठ सुनेर मौखिक उत्तर दिन लगाउने	पाठ्यपुस्तकमा दिइएका सुनाइ पाठ सुनेर विषयवस्तु, शुद्धता, ढाँचा र मौलिकतामा आधारित भई स्वतन्त्र र मौलिक रूपमा सबै प्रश्नको उत्तर दिएमा	सर्वोत्कृष्ट	२
		पाठ्यपुस्तकमा दिइएका सुनाइ पाठ सुनेर विषयवस्तु, शुद्धता, ढाँचा र मौलिकतामा आधारित भई स्वतन्त्र रूपमा अधिकांश प्रश्नको उत्तर दिएमा	उत्कृष्ट	१.५
		पाठ्यपुस्तकमा दिइएका सुनाइ पाठ सुनेर विषयवस्तु, शुद्धता, ढाँचा र मौलिकतामा आधारित भई सोधिएकामध्ये आधा प्रश्नको उत्तर दिएमा	मध्यम	१
		पाठ्यपुस्तकमा दिइएका सुनाइ पाठ सुनेर विषयवस्तु, शुद्धता, ढाँचा र मौलिकतामा आधारित भई सोधिएकामध्ये आंशिक प्रश्नको उत्तर दिएमा	सामान्य	०.५
सान्दर्भिक	कुनै विषयवस्तु वा	दिइएको कुनै विषयवस्तु वा चित्रका बारेमा स्पष्टता, प्रस्तुति शैली, शुद्धोच्चारण र	सर्वोत्कृष्ट	२

विषयवस्तु वा चित्रको मौखिक प्रतिक्रिया तथा वर्णन	चित्र दिएर मौखिक प्रतिक्रिया दिन वा वर्णन गर्न लगाउने	हाउभाउसहित मौलिक र स्वतन्त्र रूपमा सिलसिलाबद्ध मौखिक प्रतिक्रिया दिएमा वा वर्णन गरेमा		
		दिइएको कुनै विषयवस्तु वा चित्रका बारेमा स्पष्टता, प्रस्तुति शैली, शुद्धोच्चारण र हाउभाउसहित स्वतन्त्र रूपमा सिलसिलाबद्ध मौखिक प्रतिक्रिया दिएमा वा वर्णन गरेमा	उत्कृष्ट	१.५
		दिइएको कुनै विषयवस्तु वा चित्रका बारेमा स्पष्टता, प्रस्तुति शैली, शुद्धोच्चारण र हाउभाउसहित आंशिक रूपमा मौखिक प्रतिक्रिया दिएमा वा वर्णन गरेमा	मध्यम	१
		दिइएको कुनै विषयवस्तु वा चित्रका बारेमा स्पष्टता, प्रस्तुति शैली, शुद्धोच्चारण र हाउभाउसहित मौखिक प्रतिक्रिया दिन वा वर्णन गर्न कठिनाई भएमा	सामान्य	०.५
कथाकथन (विषयवस्तु, घटना, पात्र, परिवेश, सन्देश)	विद्यार्थीलाई कुनै कथा सुन्न वा पढ्न लगाएर मौखिक प्रस्तुति गर्न लगाउने	आफूले सुनेका वा पढेका कुनै कथा स्पष्टसँग सिलसिला, शैली र हाउभाउ मिलाई मौलिक र स्वतन्त्र रूपमा प्रस्तुत गरेमा	सर्वोत्कृष्ट	२
		आफूले सुनेका वा पढेका कुनै कथा स्पष्टसँग सिलसिला, शैली र हाउभाउ मिलाई स्वतन्त्र रूपमा प्रस्तुत गरेमा	उत्कृष्ट	१.५
		आफूले सुनेका वा पढेका कुनै कथा स्पष्टसँग सिलसिला, शैली र हाउभाउ मिलाई आंशिक रूपमा प्रस्तुत गरेमा	मध्यम	१
		आफूले सुनेका वा पढेका कुनै कथा स्पष्टसँग सिलसिला, शैली र हाउभाउ मिलाई प्रस्तुत गर्न कठिनाई भएमा	सामान्य	०.५
भाषिक प्रकायमा आधारित प्रस्तुति	पाठ्यपुस्तकभित्रका भाषिक प्रकायका अभ्यास गराएर मूल्याङ्कन गर्ने	निर्दिष्ट भाषिक प्रकायमा आधारित भई शुद्ध, स्पष्ट, सिलसिलाबद्ध र हाउभाउसहित विषयवस्तुको मौलिक र स्वतन्त्र रूपमा प्रस्तुति दिएमा	सर्वोत्कृष्ट	२
		निर्दिष्ट भाषिक प्रकायमा आधारित भई शुद्ध, स्पष्ट, सिलसिलाबद्ध र हाउभाउसहित विषयवस्तुको स्वतन्त्र रूपमा प्रस्तुति दिएमा	उत्कृष्ट	१.५
		निर्दिष्ट भाषिक प्रकायमा आधारित भई शुद्ध, स्पष्ट, सिलसिलाबद्ध र	मध्यम	१

		हाउभाउसहित विषयवस्तुको आंशिक रूपमा प्रस्तुति दिएमा		
		निर्दिष्ट भाषिक प्रकार्यमा आधारित भई शुद्ध, स्पष्ट, सिलसिलाबद्ध र हाउभाउसहित विषयवस्तुको प्रस्तुति दिन कठिनाई भएमा	सामान्य	०.५
सस्वरवाचन	कुनै पत्रपत्रिका वा कुनै लिखित सामग्री (दृष्टांश) बाट १५० शब्दसम्मको गद्यांश वा पद्यांश दिएर गति, यति, लय मिलाई भावानुकूल सस्वरवाचन गर्न लगाउने	१५० शब्दसम्मको कुनै गद्यांश वा पद्यांश (दृष्टांश) गति, यति, लय, भाव, हाउभाउसहित शुद्धसँग तोकिएको समयमा सस्वरवाचन गरेमा	सर्वोत्कृष्ट	२
		१५० शब्दसम्मको कुनै गद्यांश वा पद्यांश (दृष्टांश) गति, यति, लय, भाव, हाउभाउ, शुद्धता र समयमध्ये अधिकांश पक्ष समेटी सस्वरवाचन गरेमा	उत्कृष्ट	१.५
		१५० शब्दसम्मको कुनै गद्यांश वा पद्यांश (दृष्टांश) गति, यति, लय, भाव, हाउभाउ, शुद्धता र समयमध्ये आंशिक पक्ष समेटी सस्वरवाचन गरेमा	मध्यम	१
		१५० शब्दसम्मको कुनै गद्यांश वा पद्यांश (दृष्टांश) गति, यति, लय, भाव, हाउभाउ, शुद्धता र समय जस्ता तोकिएका पक्ष समेटी सस्वरवाचन गर्न कठिनाई भएमा	सामान्य	०.५

(ख) सिर्जनात्मक र परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन (४ अङ्क)

आन्तरिक मूल्याङ्कनका क्रममा सिर्जनात्मक कार्य र परियोजना कार्यसम्बद्ध क्रियाकलाप गराउनुपर्छ । सिर्जनात्मक कार्यको २ अङ्कभारलाई कथा/ कविता/ निबन्ध/ जीवनी/ संवाद/ एकाङ्की/ वक्तृता/ मनोवाद/ दैनिकी/ वादविवादमा निर्देशित र स्वतन्त्र रचना गराउनुपर्छ । परियोजना कार्यको २ अङ्कभारलाई भाषिक सिप विकास सम्बद्ध कुनै लेख/रचना सङ्कलन गरी त्यसका मुख्य विषयवस्तु, घटना र निष्कर्ष प्रस्तुतीकरण गर्न लगाउनुपर्छ । सिर्जनात्मक र परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गर्दा रुब्रिक्सका आधारमा उपलब्धि स्तर मापन गर्नुपर्छ तर रुब्रिक्समा उल्लेखित पक्षलाई समेटी निर्दिष्ट कार्य गरेता पनि त्यसको गुणस्तर पक्षमा कमजोर लागेमा शिक्षकले स्वविवेक प्रयोग गर्नुपर्ने छ ।

सिर्जनात्मक कार्य र परियोजना कार्य

अङ्कभार ४

मूल्याङ्कनका आधार	परीक्षणीय पक्ष	व्याख्या	मापन स्केल	अङ्कभार वितरण	प्राप्ताङ्क
सिर्जनात्मक कार्य	विधागत संरचनाको पूर्ण प्रयोग गरी कथा/ कविता/ निबन्ध/ जीवनी/ संवाद/ एकाङ्की/ वक्तृता/ मनोवाद/ दैनिकी/ वादविवादमा निर्देशित र स्वतन्त्र रचना गर्न लगाउने	निर्दिष्ट शीर्षकमा आधारित भई संरचना, भाषिक शुद्धता, सिलसिला र सिर्जनात्मक प्रस्तुतिसहित स्तरीय मौलिक रचना गरेमा	सर्वोत्कृष्ट	२	
		निर्दिष्ट शीर्षकमा आधारित भई संरचना, भाषिक शुद्धता, सिलसिला र सिर्जनात्मक प्रस्तुतिसहित मौलिक रचना गरेमा	उत्कृष्ट	१.५	
		निर्दिष्ट शीर्षकमा आधारित भई संरचना, भाषिक शुद्धता, सिलसिला र सिर्जनात्मक पक्षमध्ये आंशिक पक्ष मात्र समेटे रचना गरेमा	मध्यम	१	
		निर्दिष्ट शीर्षकमा आधारित भई संरचना, भाषिक शुद्धता, सिलसिला र सिर्जनात्मक पक्ष समेटे रचना गर्न कठिनाई भएमा	सामान्य	०.५	
परियोजना कार्य	भाषिक सिप विकास सम्बद्ध कुनै लेख/रचना सङ्कलन गरी त्यसका मुख्य विषयवस्तु, घटना र निष्कर्ष प्रस्तुतीकरण गर्न लगाउने	भाषिक सिप विकास सम्बद्ध कुनै लेख/रचना सङ्कलन गरी त्यसका मुख्य विषयवस्तु, मूलभाव, घटना, पात्र, परिवेश र निष्कर्ष हाउभाउसहित प्रस्तुतीकरण गरेमा	सर्वोत्कृष्ट	२	
		भाषिक सिप विकास सम्बद्ध कुनै लेख/रचना सङ्कलन गरी त्यसका मुख्य विषयवस्तु, मूलभाव, घटना, पात्र, परिवेश र निष्कर्षमध्ये अधिकांश पक्ष समेटे हाउभाउसहित प्रस्तुतीकरण गरेमा	उत्कृष्ट	१.५	

		भाषिक सिप विकास सम्बद्ध कुनै लेख/रचना सङ्कलन गरी त्यसका मुख्य विषयवस्तु, मूलभाव, घटना, पात्र, परिवेश र निष्कर्षमध्ये आर्थिक पक्ष समेटी हाउभाउसहित प्रस्तुतीकरण गरेमा	मध्यम	१
		भाषिक सिप विकास सम्बद्ध कुनै लेख/रचना सङ्कलन गरी त्यसका मुख्य विषयवस्तु, मूलभाव, घटना, पात्र, परिवेश र निष्कर्ष जस्ता पक्ष समेटी हाउभाउसहित प्रस्तुतीकरण गर्न कठिनाई भएमा		०.५
	द्रष्टव्य : सिर्जनात्मक र परियोजना कार्य गराउँदा तोकिएका विधामध्येबाट प्रत्येक त्रैमासिकमा विधा नदोहोरिने गरी गराउनुपर्छ ।			

(आ) बाह्य मूल्याङ्कन

बाह्य मूल्याङ्कनमा अन्तिम परीक्षाको भार ७५ प्रतिशत हुने छ । प्रत्येक परीक्षामा प्रश्न सोध्दा शैक्षिक सत्रको सुरुदेखि पढाइ भएका सबै पाठबाट समेटिएको हुनुपर्ने छ । यस विषयको परीक्षामा विशेष गरेर ज्ञान र बोध, प्रयोग र उच्च दक्षतामा आधारित हुने छन् । पाठ्यक्रमले निर्धारण गरेका उद्देश्यअनुरूप विद्यार्थीले ज्ञान, सिप, अभिवृत्ति प्राप्त गरे नगरेको मूल्याङ्कन गरी त्यसको आधारमा प्रमाणीकरण गरिन्छ । अन्तिम परीक्षाको प्रश्नपत्र पाठ्यक्रम विकास केन्द्रले तयार गरेको विशिष्टीकरण तालिकालाई आधार मानी निर्माण गरिनुपर्छ ।